

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ

ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF THE VOLUNTEER MOVEMENT IN UKRAINE

Горінов П.В., к.ю.н.,
перший заступник директора з науково-дослідної роботи
Державний інститут сімейної та молодіжної політики

Драпушко Р. Г., к.ф.н.,
в.о. директора
Державний інститут сімейної та молодіжної політики

Стаття є дослідженням адміністративно-правового регулювання волонтерського руху в Україні. Зокрема було з'ясовано, що під волонтерським рухом розуміється громадський рух, що базується на добровільному об'єднанні волонтерів, мета якого полягає у провадженні будь-якої соціальної, добровільної, неприбуткової та вмотивованої діяльності, що має корисний характер. Визначено, що в умовах сьогодення, волонтерство – це досить потужний соціально-суспільний рух, який частково може приймати на себе повноваження державних соціальних установ. Волонтерська допомога стала досить важливою в умовах бойових дій на сході та у підтримці воїнів і громадян, що проживають на тих територіях, де ведуться бойові дії. Волонтерський рух став не лише проявом самовідданої активності громадян для підтримки військових, але і тим фактором, що зміг об'єднати і самоорганізувати суспільство в державі. Саме тому, для України, в умовах повномасштабної війни російської федерації проти України цей суспільний інститут набув ще більш особливої актуальності та важливості, а ефективна реалізація людського потенціалу на сучасному етапі становлення України як незалежної, цивілізованої держави має визначальне значення.

Визначено, що як в Україні, так і у світі вважається, що волонтерська діяльність може відповідати існуючим положенням тільки тоді, коли наявні концептуальні умови її правового регулювання. Ми вважаємо, що адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності становить собою діяльність, що спрямовується на впорядкування процесів надання допомоги, як одній конкретній особі, групі осіб, державним органам, організаціям і навіть самій державі. Вищезазначене свідчить про те, що внаслідок взаємодії публічних та приватноправових елементів утворюється міцна основа для функціонування волонтерських організацій. Досліджено, що під механізмом адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності розуміється процес упорядкування суспільних відносин, що виникають у сфері волонтерської діяльності, і система певних правових засобів, завдяки яким, держава визначає поведінку суб'єктів цих відносин, таким чином, виконуючи регулятивну та охоронну функції для того, щоб гарантувати їх права, свободи і законні інтереси.

Ключові слова: волонтерський рух, волонтерські організації, правове регулювання, війна, державна підтримка.

The article is a study of the administrative and legal regulation of the volunteer movement in Ukraine. In particular, it was found that the volunteer movement is a public movement based on a voluntary association of volunteers, the purpose of which is to conduct any social, voluntary, non-profit and motivated activity of a useful nature. It was determined that in today's conditions, volunteerism is a rather powerful social movement, which can partially take over the powers of state social institutions. Voluntary assistance has become quite important in the conditions of hostilities in the east and in the support of soldiers and citizens living in those territories where hostilities are conducted. The volunteer movement became not only a manifestation of selfless activity of citizens to support the military, but also the factor that was able to unite and self-organize society in the state. That is why, for Ukraine, in the conditions of a full-scale war of the Russian Federation against Ukraine, this social institution has acquired even more special relevance and importance, and the effective realization of human potential at the current stage of the formation of Ukraine as an independent, civilized state is of decisive importance.

It was determined that both in Ukraine and in the world it is considered that volunteer activity can comply with the existing regulations only when there are conceptual conditions for its legal regulation. We believe that the administrative and legal provision of volunteer activity is an activity aimed at streamlining the processes of providing assistance to one specific person, a group of persons, state bodies, organizations, and even the state itself. The above indicates that as a result of the interaction of public and private legal elements, a solid basis for the functioning of volunteer organizations is formed. It has been studied that the mechanism of administrative and legal support of volunteering is understood as the process of organizing social relations arising in the field of volunteering, and a system of certain legal means, thanks to which the state determines the behavior of the subjects of these relations, thus performing regulatory and protective functions in order to guarantee their rights, freedoms and legitimate interests.

Key words: volunteer movement, volunteer organizations, legal regulation, war, state support.

Вступ. Активний волонтерський рух є притаманним для кожної демократичної країни світу. Розвинена волонтерська активність є показником громадянського суспільства, а також характеристикою суспільства, у якого активна соціальна позиція. В результаті розвитку сучасного громадянського суспільства в Україні значно поширюються цінності демократичних і розвинених держав. Створення волонтерського руху – це одна із ознак свідомого суспільства, певний показник свободи, прагнення до миру та безпеки громадян. В сучасних умовах Україна потребує якомога більше волонтерів, а також, некомерційних організацій, які спрямовуватимуть усі свої ресурси для того, щоб вирішувати локальні чи глобальні гуманітарні та соціальні проблеми, що стоять перед Україною через війну з росією.

Під час подій, що демонстрували такі громадські активності як Революція Гідності українське суспільство показало свою готовність добровільно працювати на благо

країни, відбулась консолідація та активізація населення, здійснювались рішучі дії та з'являлись нові ідеї щодо майбутнього розвитку України. Відповідно, сьогодні, в умовах повномасштабної війни російської федерації проти України організація волонтерського руху має вагомое значення для життєдіяльності нашої країни.

Джерельна база дослідження. Великий внесок у дослідження тематики волонтерства внесли як науковці так і безпосередньо самі громадські активісти та волонтери. Серед них інститут волонтерства в контексті самоорганізації українського суспільства досліджували такі автори, як: Грицай О. І., Липитчук О. В., Лях Т. Л., Ольховський М. А., Сірко В. С., Турчак О. В. та інші дослідники з суміжних галузей теорії держави і права, адміністративного права. Слід відзначити, що сучасними дослідниками є і громадські активісти, волонтери та міжнародні експерти, які акцентують увагу на тих базових характерис-

тиках, якими сьогодні дивує увесь світ інститут волонтерства в Україні.

Проте, проблемним моментом для будь-яких досліджень залишається обширність предмету дослідження, що свідчить про потребу проведення вузьких і спеціальних досліджень з метою вироблення відповідних рекомендацій.

Мета дослідження полягає в аналізі особливостей адміністративно-правового регулювання волонтерського руху в Україні та виокремлення основних проблем і перспектив розвитку даного інституту в контексті військових викликів.

Виклад основного матеріалу. Політичні та економічні зміни, що відбуваються в Україні, починаючи з проголошення нею незалежності, спонукають до активізації наукових досліджень у напрямку формування теоретичних уявлень щодо майбутнього суспільства. Особливої актуальності в Україні набула концепція громадянського суспільства [23, С. 3], одним із головних інститутів якого є волонтерство, як базовий інститут самоорганізації суспільства. Варто зазначити, що на думку дослідників «громадянське суспільство в Україні, концентруючись навколо національної ідеї, було важливим консолідуючим елементом. Зберігаючись у свідомості та традиціях громадян України в радянські часи, воно фактично ініціювало процес національно-державного відродження України і здобуття нею незалежності» [22, с. 162]. Відповідно, інститут волонтерства, як різновид інститутів самоорганізації громадян був притаманний українцям давно. Даний інститут на світовому рівні визнали важливим чинником у розвитку людства ще у 2001 році, коли 126 державами-членами Організації Об'єднаних Націй спільно було підготовлено резолюцію Генеральної Асамблеї ООН на завершення Міжнародного року волонтерів стосовно засобів заохочення та підтримки волонтерства, мета якого полягала у тому, щоб привернути увагу спільноти до діяльності людей, які витрачають особистий час на безоплатну допомогу іншим, а також заохотити до цього більше людей.

Не залишилася осторонь і Україна, тому пріоритетним стратегічним напрямком державної політики розвитку громадянського суспільства в Україні стало сприяння розвитку волонтерства, яке є однією з форм громадської активності, відіграючи важливу роль у формуванні громадянського суспільства, громадянської культури, побудови соціально-правової держави та підвищенню рівня правової культури суспільства, яка на думку дослідників «є одним із важливих факторів, який впливає на усі сфери життєдіяльності суспільства, в тому числі на правомірну поведінку та рівень правосвідомості громадян [7, с. 10], що особливо актуально в світлі сьогоднішніх безпечових викликів.

Відповідно до Закону України «Про волонтерську діяльність», волонтером є фізична особа, яка на добровільній основі здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність, завдяки наданню волонтерської допомоги [14]. Волонтерська діяльність – це форма благодійної діяльності, так визначено в статті 1 Закону України «Про волонтерську діяльність» [14].

Даним законом визначаються організаційні та правові засади здійснення волонтерської діяльності, розвиток волонтерського руху в Україні, основні напрями волонтерської діяльності, особливості правового статусу волонтерів і джерела фінансування волонтерських організацій. Крім того, визначаються форми державної підтримки волонтерської діяльності – надання правової, організаційної, методичної, інформаційної допомоги. Органам державної влади та місцевого самоврядування заборонено втручатись в роботу волонтерів і волонтерських організацій.

Волонтерська діяльність – є добровільною, соціально спрямованою, неприбутковою діяльністю, що здійснюється волонтерами, завдяки наданню волонтерської допомоги, вона є формою благодійної діяльності. Закріплено, що особи віком від 14 до 18 років можуть здійснювати

волонтерську діяльність за згодою батьків (усиновлювачів), прийомних батьків, батьків-вихователів або піклувальника [21].

Ще один важливий нормативно-правовий акт, завдяки якому регулюється сфера діяльності волонтерських організацій є Закон України «Про громадські об'єднання», що був ухвалений Верховною Радою 22 березня 2012 року. Відповідно до вищезазначеного закону, громадське об'єднання – це добровільне об'єднання фізичних або юридичних осіб для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших інтересів. Під окреслене поняття підпадають і об'єднання волонтерів. Волонтерські організації набувають адміністративної правосуб'єктності після процедури реєстрації громадської організації як волонтерської. Здійснення даної процедури відбувається у два етапи:

на першому етапі – державна реєстрація громадської організації на загальних підставах;

на другому етапі – надання Міністерством соціальної політики України статусу волонтерської організації зареєстрованої громадській організації [10, с. 317].

Завдяки своїй особливій природі волонтерство – це вагомий соціальний явище, ефективний спосіб вирішення складних проблем людини та суспільства, джерело нешаблонних підходів до їх розв'язання, різновид участі будь-якого представника соціуму задля покращення якості життя [9, с. 194]. Поняття «адміністративно-правове забезпечення» є однією з важливих категорій у науці адміністративного права. Воно досить часто привертає до себе увагу науковців, стаючи предметом різних наукових досліджень.

Виходячи з аналізу наукових досліджень, очевидним є те, що наукові погляди щодо розуміння цієї категорії суттєво різняться. Аналіз сутності «адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності» та окремих його елементів буде вкрай актуальним у зв'язку із шаленим розвитком волонтерства в Україні за останні роки [20].

Адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності є одним із ключових аспектів взаємовідносин держави та суспільства у зазначеній сфері, оскільки встановлює певні правила «гри», учасниками якої є держава та суспільство, а поле гри – це сфера волонтерської діяльності [5, с. 73].

Мета механізму адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності полягає у встановленні державою певних правових засад, завдяки яким забезпечуються законні права та інтереси суб'єктів цих відносин і виступають гарантом публічних суспільних інтересів у цій сфері.

Виходячи з позиції Хом'яченко С. І. можна відзначити, що механізм адміністративно-правового регулювання являє собою систему правових засобів, що забезпечують результативний правовий вплив на суспільні відносини, і це поняття дає змогу не лише зібрати разом явища правової дійсності (норми, правовідносини, юридичні акти тощо), окреслити їхню цілісність, а також і подати їх у вигляді, що працює та системно впливає [24, с. 11].

Аналізуючи позицію Голосніченко І. П. констатуємо, що під механізмом адміністративно-правового регулювання постає сукупність адміністративно-правових засобів, завдяки яким здійснюється вплив на відносини, що виникають у процесі реалізації державної виконавчої влади [4, с. 14].

У своїй статті «Наукові уявлення про механізм адміністративно-правового регулювання» [11] Остапенко О. І. пропонує визначення механізму адміністративно-правового регулювання як систему наділених владними повноваженнями суб'єктів (органи державної влади та управління) щодо застосування правових засобів із метою правового впливу на суспільні відносини в інтересах фізичних та юридичних осіб [11, с. 148].

Під адміністративно-правовим забезпеченням волонтерської діяльності розуміється здійснення уповноваженими суб'єктами за допомогою норм права, завдяки спеціальному механізму упорядкування, закріплення, реалізація, захист та охорона суспільних відносин у сфері волонтерства. Ознаками адміністративно-правового регулювання волонтерської діяльності є:

вплив органів державної влади на волонтерські організації та волонтерів;

практичне втілення конституційно закріплених положень щодо права громадян на надання безоплатної допомоги суб'єктам, яким вона є необхідною;

діяльність волонтерських організацій та окремих волонтерів виступають об'єктом регулювання;

органи державної влади й місцевого самоврядування є суб'єктами, якими здійснюються забезпечення волонтерської діяльності [20].

Різними авторами неоднаково розуміється мета адміністративно-правового регулювання волонтерської діяльності в Україні. Науковець Вовчак О. Д. вважає, що мета адміністративно-правового забезпечення – є створення правового середовища, яке буде сприятливим успішної діяльності у відповідній сфері [2, с. 266]. Грицай О. І. вважає, що мета полягає у цілеспрямованому впорядкуванні відносин; всебічному забезпеченні правопорядку, запобіганню та припиненні правопорушень, притягненні винних до відповідальності та інших способів впровадження в життя державної політики в певній сфері; організації ефективної діяльності певного суб'єкта та контролю за його розвитком; реалізації конституційно закріплених положень [6, с. 12]. Виходячи з аналізу вищезазначених позицій, можемо зробити висновок, що мета адміністративно-правового регулювання полягає у:

створенні належних умов для того, щоб волонтерська діяльність функціонувала належним чином;

розробці належної нормативно-правової бази;

контролі та нагляді за додержанням волонтерськими організаціями законодавства та притягненні винних до відповідальності.

Після того як нами було визначено мету адміністративно-правового регулювання волонтерської діяльності, варто виділити загальні та спеціальні функції адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності. В контексті загальних функцій слід відзначити, що управлінський цикл обов'язково містить три елементи: прийняття рішення, його виконання та контроль за реалізацією [1, с. 8]. У зв'язку з цим, можемо виділити наступні функції адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності:

організаційна (полягає у закріпленні процедури діяльності волонтерів, підготовці та виданні нормативної документації тощо): так, до прикладу, волонтерами надається волонтерська допомога на базі організації чи установи, яка залучає до своєї діяльності волонтерів. Підставою залучення є договір про провадження волонтерської діяльності, що був укладений з такою організацією чи установою, або без такого договору (ст. 7 Закону України «Про волонтерську діяльність» [14]);

координаційна (полягає у спільній діяльності органів влади і волонтерських організацій), наприклад, Центральним органом виконавчої влади, що проводить державну політику у сфері волонтерської діяльності (Міністерство соціальної політики), сприяє громадським об'єднанням та благодійним організаціям у їхній діяльності, яка спрямована на розвиток волонтерської діяльності (ст. 3 Закону України «Про волонтерську діяльність»). Крім того, здійснюється реалізація сумісних цільових програм (Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2021–2025 роки) [15];

контрольна (полягає у визначенні стану дотримання нормативних положень), так, до прикладу, здійснюється

контроль за волонтером пробації з боку уповноваженого органу з питань пробації, що відбувається на підставі наказу [16];

регулятивна (органами державної влади та місцевого самоврядування здійснюється регулювання порядку створення волонтерських організацій, а також, їх функціонування та припинення діяльності) [19].

Основне завдання адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності полягає в тому, щоб своєчасно та успішно забезпечувати потреби людей та держави, адекватно відображати у законодавчих та підзаконних актах зміст та структуру волонтерської діяльності, створювати сприятливе правове середовище щодо функціонування та розвитку волонтерської діяльності. Державний контроль – це обов'язкова складова адміністративно-правового забезпечення у всіх сферах життєдіяльності суспільства, адже регулюючі нормативні положення мають не лише виражатися в документованій формі, але й гарантовано виконуватися. Так, у відповідності до Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» [17] центральні органи виконавчої влади в межах своїх повноважень на основі та на виконання актів законодавства видають накази, організовують і контролюють їх виконання.

З початку воєнних дій на території України українці об'єднувались і допомагали армії та цивільним, проявляючи мужність, стійкість та самопожертву, що пояснюється емпатичним характером українського народу, що проявляється в критичні періоди часу. Відповідно і по сьогоднішній день волонтерство в Україні демонструє значні обсяги та залученість молоді до здійснення такої діяльності як в Україні, так і за її межами.

Так, основними напрямками де були задіяні можливості волонтерської допомоги є допомога воїнам матеріально-технічного характеру, сім'ям, які зазнали втрат на фронті і цивільним, внутрішньо переміщеним особам в питаннях розміщення, пошуку житла, безпеки, вивезення з небезпечних зон, фінансова та психологічна допомога при травмах, втратах, каліцтвах тощо. Відповідно дана діяльність як правило на початковому етапі мала некоординований характер, проте з часом була систематизована, координована та вироблений єдиний стандарт на державному рівні щодо специфіки такої діяльності.

Сьогодні, волонтерська спільнота зазначає, що вже виділились ті напрямки діяльності, які потребують законодавчого регулювання та внесення змін в базовий закон. Так, «основними такими проблемами, зокрема залишилось, брак фінансової підтримки провадження волонтерської діяльності з боку держави, відсутність належної державної цільової програми сприяння розвитку волонтерської діяльності, наявність вікових обмежень щодо осіб, що можуть здійснювати волонтерську діяльність, низький рівень залучення українських і міжнародних волонтерів до роботи з органами виконавчої влади і місцевого самоврядування. На превеликий жаль, до 24 лютого 2022 року ці та інші проблеми так і не були вирішені на законодавчому рівні. Враховуючи ці виклики, які стали актуальними для волонтерів від час війни, ключовими питаннями, які слід вирішити на законодавчому рівні, є належна правова захищеність волонтерів та підтримка таких осіб з боку держави [13].

Верховною Радою України 31 травня 2022 року було прийнято важливі рішення для розвитку волонтерського руху в Україні, зокрема, підготовлено до другого читання проект закону про внесення змін до Закону України «Про волонтерську діяльність» щодо підтримки волонтерської діяльності за реєстр. № 7363, яким передбачено:

1. Визначення додаткових напрямів волонтерської діяльності, що стосується, зокрема надання волонтерської допомоги для того, щоб подолати наслідки військової агресії російської федерації проти України.

2. Враховуючи умови правового режиму воєнного стану поширення норм статті 6 Закону України «Про волонтерську діяльність», відповідно до якої визначається розмір та порядок виплати одноразової грошової допомоги у випадку загибелі (смерті) або інвалідності волонтера внаслідок поранення (контузії, травм або каліцтва) на волонтерів, якими здійснюється діяльність щодо протидії збройній агресії російської федерації на всій території України, а також окремих її місцевостях.

3. Визначення форми підтримки волонтерів державою, зокрема завдяки розробці та імплементації загальнодержавних цільових програм, крім того, підтримки розвитку волонтерства та підвищення кваліфікації волонтерів.

4. Запровадження норми, відповідно до положень якої, до моменту досягнення чотирнадцятирічного віку особою може здійснюватися волонтерська діяльність тільки спільно з батьками чи піклувальниками, задля того, щоб формувати культуру волонтерства та розвивати соціальну активність особистості.

5. В обов'язковому порядку укладати договір про здійснення волонтерської діяльності у письмовій формі у разі відшкодування витрат, що пов'язані з наданням волонтерської допомоги.

Очікується, що у разі прийняття даного проекту, це дасть можливість створити умови для розвитку волонтерського руху в Україні, а разом зі змінами до Податкового кодексу України – уникнути надмірного податкового

навантаження на волонтерів та організації, які з ними співпрацюють [12].

Висновки. Україна тривалий час протистоїть військовим викликам зі сторони росії, в тому числі, і завдяки сильному та організованому громадянському суспільству. Так, силами суспільства в значній мірі був організований спротив на багатьох напрямках: на фронті, на міжнародній арені, в тилу: медична допомога та волонтерство, самоорганізація та допомога біженцям, освіта. Більшість світових експертів не очікували такого активного спротиву й організації життєдіяльності українського суспільства та були вражені стійкістю і силою духу українського народу. Особливо себе проявив інститут волонтерства. Відповідно, волонтерська діяльність є таким видом діяльності, під час якої людина витрачає свій вільний час, енергію, навички та знання для того, щоб принести користь іншій особі, групі осіб чи навіть державі. Адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності спрямовується на реалізацію сукупності адміністративно-правових засобів, якими здійснюється цілеспрямований та упорядковувачий правовий вплив на суспільні відносини у сфері надання та отримання волонтерської допомоги. Основна мета полягає у тому, щоб організувати ефективну діяльність волонтерських організацій та установ, що залучають до своєї діяльності волонтерів. Відповідно, вважаємо, що законодавство щодо волонтерської діяльності слід привести до відповідності тим потребам, які сьогодні існують із врахуванням позицій усіх зацікавлених осіб.

ЛІТЕРАТУРА

1. Битяк Ю. П. Адміністративне право України. 2-е изд., перераб. и доп. / Ю. П. Битяк, В. В. Богуцкий, В. Н. Гарашук и др.; под ред. проф. Ю. П. Битяка. Харьков: Право, 2003. 624 с.
2. Вовчак О. Д. Державне регулювання банківської інвестиційної діяльності в Україні: дис.... докт. екон. наук: 08.02.03. Львів. 2005. 486 с.
3. Волонтерство: що дали? – Не має бути розпачу, має бути переформатування. 2022 р. URL: https://mind.ua/kmb_s_alumni/publications/20239620-volonterstvo-shcho-dali-ne-mae-buti-rozpachu-mae-buti-pereformatuvannya.
4. Голосніченко І. П. Адміністративне право України (основні категорії і поняття): посібник. Ірпінь, 1998. 108 с.
5. Голуб В. Л. Сутність державної політики у сфері волонтерської діяльності та особливості її впровадження в Україні. Актуальні проблеми державного управління. 2014. Вип. 4 (60). С. 73-77.
6. Грицай О. І. Механізм адміністративно-правового регулювання діяльності неурядових правозахисних організацій. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. Вип. 6–2, Т. 3. С. 11-14.
7. Драпушко Р.Г., Горінов П.В. Сучасні виклики і загрози правової культури молоді. Аналітично-порівняльне право. 2021. № 4. С. 9-16.
8. Липитчук О. В. Тенденції розвитку волонтерського руху в Україні. Scientific Collection «InterConf» 117 (2022). С. 180-188.
9. Лях Т. Л. Проблеми нормативно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. 2012. № 1 (104), С. 194-195.
10. Ольховський М. А. Загальна характеристика адміністративно-правового статусу волонтерських організацій в Україні. Публічне право. 2016. № 1 (21). С. 317-318.
11. Остапенко О. І. Наукові уявлення про механізм адміністративно-правового регулювання. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2010. № 2. С. 142-149.
12. Парламент підтримує створення додаткових гарантій та можливостей для волонтерів в умовах війни. 2022 р. URL: <http://www.golos.com.ua/article/360814>.
13. Підтримати небайдужий: як допомогти розвитку волонтерського руху. 2022 р. URL: <https://mind.ua/openmind/20241526-pidtrimati-nebajduzhij-yak-dopomogti-rozvitku-volonterskogo-ruhu>.
14. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19.04.2011 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>.
15. Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021–2025 роки та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 02 червня 2021 р. № 579. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-cilovoyi-socialnoyi-programi-molod-ukrayini-na-20212025-roki-ta-vnesennya-zmin-do-deyakih-aktiv-kabinetu-ministriv-ukrayini-579-020621>.
16. Про затвердження Положення про організацію діяльності волонтерів пробації: Наказ Міністерства Юстиції України №98 / 5 від 17 січня 2017 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0065-17>.
17. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17 березня 2011 № 3166-VI / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 38. Ст. 385.
18. Горінов П. Молодіжний рух як об'єкт і суб'єкт молодіжної політики, важлива умова сталого розвитку суспільства. Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. праць. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2007. Вип. 1(29). С. 309-313.
19. Сірко В. С. Адміністративно-правове забезпечення волонтерської діяльності в Україні: дис.... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Вікторія Сергіївна Сірко; МВС України. Одеськ. держ. ун-т внутр. справ. Одеса, 2018. 246 с.
20. Сірко В. С. Поняття адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні. Правова просвіта. 2018. № 8. URL: <http://www.pravo.nayka.com.ua/?n=8&y=2018>.
21. Турчак О. В. Нормативно-правова база у сфері волонтерської діяльності. Порівняльно-аналітичне право-електронне наукове фахове видання юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»: С. 51-54.
22. Філік Н. Громадянське суспільство та проблема захисту прав людини. Підприємство, господарство і право. – 2003. - № 8. – С. 61-64.
23. Філік Н. В. Державно-правові засади громадянського суспільства: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Національна академія внутрішніх справ України / Н. В. Філік. – К., 2004. – 19 с
24. Хом'яченко С. І. Особливості механізму адміністративно-правового регулювання цивільної авіації. Юридичний вісник. 2014. № 2 (31). С. 11-13.